

**HAKLARINDA “İDARİ RET” GEREKÇESİYLE KABUL EDİLMEZLİK KARARI
VERİLEN BAŞVURULARLA İLGİLİ AİHM’E SUNULAN MEKTUP VE ALINAN CEVABI
YAZIYA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME**

Bilindiği üzere Türkiye’den AİHM’ne yapılan başvurularla ilgili olarak, birçok kişinin başvurusunun esasa ilişkin incelemeye geçmeden önce bir nevi ön inceleme sayılan aşamada reddedildiği yönünde yakınmalar son dönemde artmıştı.

Başvuru formunda yer alması gereken hususlardan birinin/birkaçının eksikliği nedeniyle Mahkeme İçtüzüğü’nün 47. maddesine istinaden yapılan bu retlere uygulamada “*idari ret*” denilmektedir.

Avrupa’nın değişik ülkelerinde kurulmuş insan hakları temelli sivil toplum kuruluşlarına bu kapsamda iletilen bilgi ve belgeler ışığında; bu yöndeki haklı yakınmalara dikkat çekmek ve mümkün olduğu kadarıyla bu kabil retlerin sayısını azaltmak, başvurularda oluşan şüphelere de cevap bulmak amacıyla AİHM Başkanlığına 17/01/2024 tarihinde bir mektup yazılmıştır.

Başta insan hakları savunuculuğu olmak üzere son derece önemli alanlarda hizmet vermek üzere faaliyet gösteren toplam 5 dernek ve vakfın imza koyduğu söz konusu mektupta özetle;

- 1) Türkiye’den yapılan başvurulara yönelik idari ret sayısında artış olduğu,
- 2) İdari ret kararlarının **kesin olması** ve dolayısıyla bu kararlara **itiraz edilememesi** nedeniyle kuralın dikkatli kullanılması gerektiği,
- 3) 2016’da yaşanan darbe kalkışmasından sonraki süreçte artan hak ihlallerinin sayısı/boyutu göz önüne alındığında, Mahkemeye başvuruda sıkı şekil şartının daha ağır mağduriyetler yol açabileceği,
- 4) Mağduriyet yaşamış bireylerin başvuru formundaki basit eksikliklerden dolayı ikinci bir hak kaybına uğramaması için onlara eksikliği telafi fırsatının verilmesinin daha hakkaniyetli olacağı dile getirilmiştir.

Bu tespitlerden sonra sorunun çözümü adına bir dizi öneriler Mahkemenin yüksek takdirine sunulmuş ve nihayet idari ret sebeplerini değerlendirme hususunda başvurularda lehine daha **esnek yorumlar** yapılması talep edilmiştir.

Hak savunucusu STK’ların anılan mektubuna Mahkeme Yazı İşleri Müdiresi (*Greffière*) tarafından gönderilen 13/2/2024 tarihli bir mektupla cevap verilmiştir.

Sayın Marialena Tsirli imzalı cevabi mektupta ise özetle;

- 1) Mahkeme İçtüzüğü’nün 47. maddesi uyarınca idari retlere ilişkin resmi istatistiklerine göre, Türkiye için ret yüzdesinin 2021’den bu yana istikrarlı bir şekilde düştüğü,

- 2) İÇtüzüğün 47. maddesinin uygulanmasının Mahkeme'nin tamamı tarafından düzenli olarak gözden geçirildiği ve zaman içinde tekrar düzenlendiği,
- 3) Mahkeme İÇtüzüğü'nün 47. maddesinde belirtilen koşullara uyulmamasının, başvurunun kesin olarak reddedildiği anlamına gelmediği; zira bir başvurunun, dört aylık süre dolmadan önce de başarılı bir şekilde yeniden sunulabildiği,
- 4) İÇtüzüğün 47. maddesine uyulmaması halinde, tespit edilen eksiklikleri ortaya koyan bir mektubun başvuru sahibine veya avukatına **mümkün olan en kısa sürede** posta yoluyla gönderildiği,
- 5) Eksiklik bildirimi için başvurucuya gönderilen adi mektubun, imzacı Vakıfların önerdiği gibi e-posta yoluyla gönderilmesine dair bir usulün Mahkeme prosedüründe [mevzuatında] bulunmadığı,
- 6) eComms prosedürünün ise, hükümetlere ve başvuranlara iletilmesi bağlamında ancak **kabul edilebilir davalar için** uygulandığı, [eComms, her aşamada değil, savunma için Hükümete yapılan iletişim sonrasında gündeme gelmektedir.]
- 7) Başvuruların İÇtüzüğün 47. maddesine uygunluğunu sağlamak için yapılan denetimlerin, dosyaların içeriğini kontrol ederek tespit edilen eksikliklerin tamamlanmasını temin etmekle görevli Raportörlerin [Rapporteurs Non Judiciaires] yakın gözetimi altında olduğu ve prosedürlere tam uyum içinde Mahkeme birimleri tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Yazının özü olarak, esasen bir başvuruya ait sürecin bütünlüğünü sağlamak için **Mahkemenin gerekli tedbirleri aldığından emin olunması gerektiği** vurgulanmıştır.

Önemle belirtelim ki, söz konusu cevabi yazının memnuniyetle karşılanması icap eder. Zira gerek yazının içeriği gerekse Türk kamuoyunda oluşmuş bir kısım şüpheleri gideren olumlu yaklaşım son derece anlamlıdır. Öte yandan bütün bu gelişmelerden sonra artık idari ret kararının verilmeyeceği elbette iddia edilemez. Ancak İÇtüzüğün 47. maddesinin zorlayıcı yorumlanması veya hatalı uygulamaların olmaması için ciddi manada bir farkındalığın olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Hal böyle olmakla birlikte, bundan sonra Mahkeme tarafından “idari ret” gerekçesine dayanılarak verilecek olası kabul edilmezlik kararlarının önüne geçme noktasında en önemli görev yine başvuru sahiplerine ve/veya yasal temsilcilerine düşmektedir. Bu cümleden olarak;

- a) Haklarının ihlal edildiğini düşünen insanların her şeyden önemli olmak üzere hukuk mücadelesinden asla vazgeçmemeleri,
- b) Türkiye’de tüm olağan iç hukuk yollarını tükettikten sonra AİHM’e başvurmak için öngörölmüş **4 aylık süreyi gayet özenli şekilde kullanmaları**; diğer bir ifadeyle, başvuruyu 4 aylık sürenin sonuna doğru değil, bilakis ilk günlerde ve mümkün olan en kısa zamanda AİHM’e sunmaları,

- c) AİHM başvurusunun hukuksal olduğu kadar sıkı Şekil Őartlarına bağlı formel niteliği de göz önüne alınarak   t z đ n 47. maddesindeki gerekliliklere azami manada uymaları,
- d) AİHM tarafından sıklıkla tespit edilen ve “*idari ret*” gerekçesi sayılan dikkatlice göz önünde bulundurulması,
- e) Bütün bunlara riayet edildiği halde yine de vuku bulması mümkün bir “*idari ret*” kararının başvuru sürecini kesin olarak sonlandırmadığının, nitekim dikkatli kullanılmış ise muhtemelen henüz dört aylık süre dolmamış olacağı için **yeni bir başvurunun** AİHM’e sunulmasının mümkün olduğu,
- f) Ancak bütün bunlara rağmen sırf   t z đ n 47. maddesine dayalı bir gerekçeyle sürecin kesin olarak sona ermesi halinde bile yine hukuki mücadeleden vazgeçilmemesi ve -başvuru AİHM tarafından esastan reddedilmediği için- Őik yetin hala başka bir uluslararası mekanizmaya (Birleřmiř Milletler) sunulmasının mümkün olduğunun bilinmesi gerekmektedir.